

معاون محترم بهداشت دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ...

موضوع: مصوبات کمیته کشوری پیشگیری و کنترل بیماری هاری

با سلام و احترام

به استحضار می‌رساند با توجه به ضرورت به روز رسانی دستورالعمل کشوری پیشگیری و کنترل حیوان‌گزیدگی و هاری در انسان، پس از انجام بررسی‌های لازم، ملاحظه تجارب و نظرات دانشگاه‌ها و با در نظر گرفتن آخرین توصیه‌های علمی سازمان جهانی بهداشت، به منظور وحدت رویه، ایجاد حداکثر اثر بخشی و پیشگیری از اشتباهات احتمالی، دستورالعمل مورد اشاره توسط کمیته کشوری پیشگیری و کنترل هاری مورد بازنگری قرار گرفت و به شرح زیر جهت اطلاع و اجرا در مراکز درمان پیشگیری هاری ابلاغ می‌گردد:

۱) تقسیم بندی از لحاظ نحوه مواجهه با حیوانات:

گروه I: شامل؛

- لمس کردن
 - غذا دادن به حیوان مشکوک
 - لیسیدن پوست سالم توسط حیوان مشکوک
- اقدام لازم: فقط شستشو با آب و صابون حداقل ۱۵ دقیقه

گروه II: شامل؛

- گاز گرفتن پوست
 - خراشیدگی کوچک و کم
 - ساییدگی بدون خونریزی
- اقدام لازم: درمان موضعی زخم‌ها شامل شستشوی حداقل ۱۵ دقیقه برای هر ضایعه، ضد عفونی کردن همه زخم‌ها و تزریق واکسن

گروه III شامل؛

- گزیدگی و خراشیدگی‌های منفرد و یا متعدد عمیق پوست "حداقل دیدن خون در ضایعه"
- لیسیدن پوست آسیب دیده (قدیم و جدید) به هر دلیل
- آلوده شدن غشاهای مخاطی (شامل چشم، پلک، دهان، بینی، ناحیه تناسلی و مقعد) با بزاق حیوان مشکوک (مانند لیسیدن)

- هر نوع جراحی در سر، صورت، گردن و دست (نوک انگشتان تا مچ دست) و ناحیه تناسلی
 - هر نوع گزش توسط حیوان محتمل و قطعی مبتلا به هاری
 - مواجهه (تماس) با خفاش، گزش یا خراشیدگی توسط خفاش
 - افراد مبتلا به ضعف شدید سیستم ایمنی ارثی و یا اکتسابی (ابتلا به بیماری و یا مصرف داروهای تضعیف کننده سیستم ایمنی)
- اقدام لازم: شستشوی کامل زخم‌ها، (شامل هر زخم حداقل به مدت ۱۵ دقیقه)، ضدعفونی کردن زخم‌ها، تزریق واکسن و تزریق ایمونوگلوبولین اختصاصی (سرم ضد هاری)

۲) روش‌های واکسیناسیون پیشگیری از هاری:

۲ روش زیر به عنوان تنها روش‌های مورد تایید واکسیناسیون پیشگیری از هاری پس از تماس مورد تایید است:

۱- روش عضلانی: روش ۴ نوبت و ۴ تزریق عضلانی (در هر نوبت یک تزریق عضلانی) در روزهای صفر، ۳، ۷ و ۱۴

در صورتی که پس از گذشت ۱۰ روز از زمان گزش عامل گزش (سگ و یا گربه در دسترس) زنده و فاقد هر گونه علائم بالینی دال بر بیماری باشد، نوبت چهارم (روز ۱۴) تزریق نمی‌شود.

۲- روش اینترادرمال: ۳ نوبت و در هر نوبت ۲ تزریق اینترادرمال (حجم هر تزریق ۰/۱ میلی لیتر) در دو عضو مختلف، در روزهای صفر، ۳ و ۷

"توجه: چنانچه برای فرد حیوان‌گزیده‌ای قبل از وصول این دستورالعمل واکسیناسیون پس از تماس، به روش ۴ تزریق عضلانی و ۳ نوبت شروع شده بود (روز صفر ۲ تزریق، روز ۷ یک تزریق و روز ۲۱ یک تزریق) همان روش تا خاتمه واکسیناسیون ادامه یابد و لازم نیست به یکی از دو روش فوق تغییر یابد."

- در صورت بروز گزش در سفر و احتمال شروع واکسیناسیون با روش دیگر نسبت به محل اقامت، موارد زیر رعایت شود:

الف- در صورت شروع نوبت‌های واکسن به صورت تزریق عضلانی و ادامه نوبت‌های بعدی به صورت اینترادرمال موارد زیر اجرا گردد:

أ. در صورتیکه تزریق نوبت صفر به صورت عضلانی باشد، این نوبت نادیده گرفته شود و روش اینترادرمال، (۳ نوبت و هر نوبت ۲ تزریق اینترادرمال) به طور کامل انجام شود.

آ. در صورتیکه تزریق نوبت صفر و نوبت یک عضلانی باشد، ۲ نوبت تزریق عضلانی به عنوان نوبت اول تزریق اینترادرمال در نظر گرفته شود و ۲ نوبت و هر نوبت ۲ تزریق اینترادرمال دیگر تجویز شود (یک نوبت اینترادرمال ۳ روز بعد از تزریق نوبت یک عضلانی و یک نوبت دیگر اینترادرمال ۴

روز بعد از تزریق نوبت اول اینترادرمال)

ب- در صورت تزریق نوبت صفر یا نوبت صفر و یک به روش اینترادرمال، هر نوبت (۲ تزریق اینترادرمال) معادل یک تزریق عضلانی در نظر گرفته شود و نوبت‌های بعدی واکسیناسیون، طبق برنامه روش عضلانی ادامه یابد. (اگر نوبت صفر را اینترادرمال گرفته باشد ۳ نوبت عضلانی در روزهای ۳ و ۷ و ۱۴ و اگر نوبت صفر و یک را اینترادرمال گرفته باشد ۲ نوبت عضلانی در روزهای ۷ و ۱۴ تزریق شود).

۳) ایمونوگلوبولین اختصاصی ضد هاری (سرم اختصاصی ضد هاری)

- سرم اختصاصی ضد هاری، فقط یکبار و در اولین زمان ممکن پس از گزش (در افراد حائز شرایط دریافت ایمونوگلوبولین) تجویز گردد.
- سرم اختصاصی ضد هاری نباید پس از گذشت ۷ روز از تزریق اولین دوز واکسن تجویز گردد.
- حداکثر مقدار سرم اختصاصی ضد هاری انسانی ۲۰ واحد به ازای هر کیلو گرم وزن بدن می‌باشد.
- حجم مورد نیاز فقط در اطراف و عمق ضایعات تا حد امکان تزریق گردد.

"توجه: کمیته کشوری با توجه به آخرین توصیه های علمی سازمان جهانی بهداشت مصوب نمود سرم ضد هاری، تا حد امکان در اطراف و عمق محل حیوان‌گزیدگی تزریق شود و از تزریق باقی مانده آن (محاسبه شده بر حسب ۲۰ واحد به ازای هر کیلو گرم وزن بدن) در جایی دورتر از زخم (عضله سرین) خوداری شود."

- توجه ویژه شود که واکسن در عضوی که سرم تزریق شده، تزریق نشود، چون سرم باعث از بین رفتن اثر واکسن می‌گردد.
- کسی که سابقه حداقل دو نوبت تزریق واکسن در هر زمان را داشته باشد، در صورت مواجهه مجدد نیازی به تزریق سرم ضد هاری ندارد.

۴) نحوه اقدام در فردی که قبلاً به علت حیوان‌گزیدگی واکسیناسیون کامل دریافت کرده و مجدداً دچار حیوان‌گزیدگی می‌شود: (۴ نوبت و ۴ تزریق عضلانی یا سه نوبت و هر نوبت ۲ تزریق اینترادرمال یا روش‌های کامل قدیم اعم از ۳ نوبت و ۴ تزریق عضلانی و ۵ نوبت تزریق عضلانی)

- ا. چنانچه زمان وقوع گزش تا سه ماه پس از آخرین نوبت واکسیناسیون باشد، فقط هر یک از زخم‌ها به مدت ۱۵ الی ۲۰ دقیقه شستشو داده و ضدعفونی شود و نیازی به شروع مجدد واکسن و تزریق سرم نیست.
- ii. در صورتی که در زمان وقوع گزش بیشتر از ۳ ماه از آخرین نوبت واکسیناسیون گذشته باشد، علاوه بر شستشو ضایعات، تزریق دو نوبت واکسن عضلانی در روزهای صفر و ۳ یا ۲ نوبت اینترادرمال و در هر نوبت فقط ۱ تزریق در روزهای صفر و ۳ انجام شود.

۵) روش پیشگیری پیش از تماس:

- ا. واکسیناسیون عضلانی: شامل دو نوبت و هر نوبت یک تزریق عضلانی در روزهای صفر و ۷

ii. **واکسیناسیون اینترادرمال:** ۲ نوبت اینترادرمال شامل هر نوبت ۲ تزریق در دو عضو مختلف، در روزهای صفر و ۷

۶) برای کسی که سابقه تزریق واکسن به روش پیشگیری پیش از تماس (۲ نوبت روش جدید یا ۳ نوبت روش قدیم) را دارد، در صورت مواجهه، علاوه بر شستشوی ضایعه فقط دو نوبت واکسن عضلانی در روزهای صفر و ۳ و یا دو نوبت اینترادرمال و هر نوبت فقط ۱ تزریق در روزهای صفر و ۳ تجویز شود.

۷) محل تزریق واکسن عضلانی و اینترادرمال ناحیه دلتوئید است.

i. در صورت تزریق سرم در محل جراحی یکی از اندام فوقانی (دست، ساعد، بازو و شانه) در روش تزریق عضلانی می‌بایست واکسن به دلتوئید طرف دیگر تزریق شود. در روش تزریق اینترادرمال، یکی از واکسن‌ها به ناحیه دلتوئید عضو اندام فوقانی سالم و واکسن دیگر به جای اندام فوقانی گزیده شده به ناحیه فوقانی، قدامی، خارجی ران تزریق شود.

ii. در صورت تزریق سرم در هر دو اندام فوقانی، واکسن در ناحیه فوقانی، قدامی خارجی یک ران (در روش عضلانی) یا هر دو ران (در روش اینترادرمال) تزریق شود.

iii. در هر نوبت واکسیناسیون اینترادرمال که شامل ۲ تزریق می‌باشد، می‌بایست واکسن‌ها در دو عضو مختلف تزریق شوند.

خواهشمند است دستور فرمایید هر چه سریعتر دستورالعمل فوق به مراکز درمان پیشگیری هاری تحت پوشش ابلاغ و ضمن نصب در محل، مفاد آن ملاک عمل قرار گرفته و اجرا گردد. ضمناً به منظور رفع ابهامات احتمالی در خصوص این دستورالعمل دوره‌های آموزشی مسئولین و کارشناسان مربوطه در سال جاری برگزار خواهد شد که زمان و نحوه برگزاری آن متعاقباً اعلام می‌گردد.